

Warszawa, 29 marca 2019 r.

**Komunikat FOR 11/2019:
Test przedsiębiorcy – więcej władzy w ręce urzędników**

- W proponowanym przez Ministerstwo Finansów teście przedsiębiorcy urzędnicy będą ustalać, czy dany podatnik może być uznany za przedsiębiorcę i korzystać z 19% PIT, czy powinien być traktowany jak pracownik i stosownie do tego płacić PIT według skali oraz pełny ZUS. Ma to ograniczyć możliwość stosowania liniowego 19% PIT przez osoby pracujące dla jednej firmy i zwiększyć dochody państwa. Takie rozwiązanie walczy z symptomami, a nie przyczynami nadużywania samozatrudnienia, jakimi są duże różnice w opodatkowaniu oraz oskładkowaniu samozatrudnienia i pracy na umowie o pracę. Jednocześnie pogłębia to problem uznaniowości urzędników w polskim systemie podatkowym, która jest źródłem niepewności dla podatników.
- Polski system podatkowy i ubezpieczeń społecznych z jednej strony charakteryzuje wysokie opodatkowanie i oskładkowanie umów o pracę, a z drugiej szereg przywilejów i wyjątków dla rolników, górników, twórców czy właśnie przedsiębiorców. Podatkami i składkami najbardziej obciążone są osoby pracujące na umowach o pracę, które w podatkach i składkach oddają około 40% swoich dochodów oraz właściciele spółek kapitałowych, którzy najpierw muszą zapłacić CIT, a potem PIT, co łącznie daje ponad 34%. Uprzywilejowane z kolei są osoby o wyższych dochodach, które prowadząc działalność gospodarczą płacą 19% PIT oraz zryczałtowany ZUS.
- Wprowadzenie testu przedsiębiorcy nie jest reformą, a próbą znalezienia dodatkowych wpływów podatkowych potrzebnych na sfinansowanie 5-tych Morawieckiego. Przyznanie urzędnikom prawa decydowania, kto może korzystać z 19% PIT, a kto ma płacić pełne 40% PIT i ZUS będzie kolejnym źródłem konfliktów między administracją a podatnikami. Właściwym kierunkiem reformy powinno być zmniejszenie różnic w opodatkowaniu dochodów z pracy i działalności gospodarczej tak, aby zlikwidować korzyści z tworzenia fikcyjnych działalności gospodarczych.

Według najnowszych doniesień medialnych¹ Ministerstwo Finansów pracuje obecnie nad testem przedsiębiorcy, który ma ograniczyć możliwość rozliczania się 19% PIT przez osoby pracujące tylko dla jednego klienta. W ten sposób urzędnicy mają rozróżniać między osobami, które ich zdaniem są faktycznymi przedsiębiorcami a pracownikami firmy, którzy przeszli na samozatrudnienie ze względów podatkowych i składowych. Jest to istotne, ponieważ w przypadku osób o wyższych dochodach korzyści wynikają nie tylko z niższej stawki PIT (19% zamiast 32% w drugim progu podatkowym), ale także niższych ryczałtowych składek ZUS i NFZ (1245 zł miesięcznie zamiast 33% pensji brutto²). Takie rozwiązanie ma zwiększyć dochody państwa, jednocześnie jednak otworzy kolejne pole sporów między podatnikami a urzędnikami, którzy mieliby decydować, kto jest, a kto nie jest przedsiębiorcą.

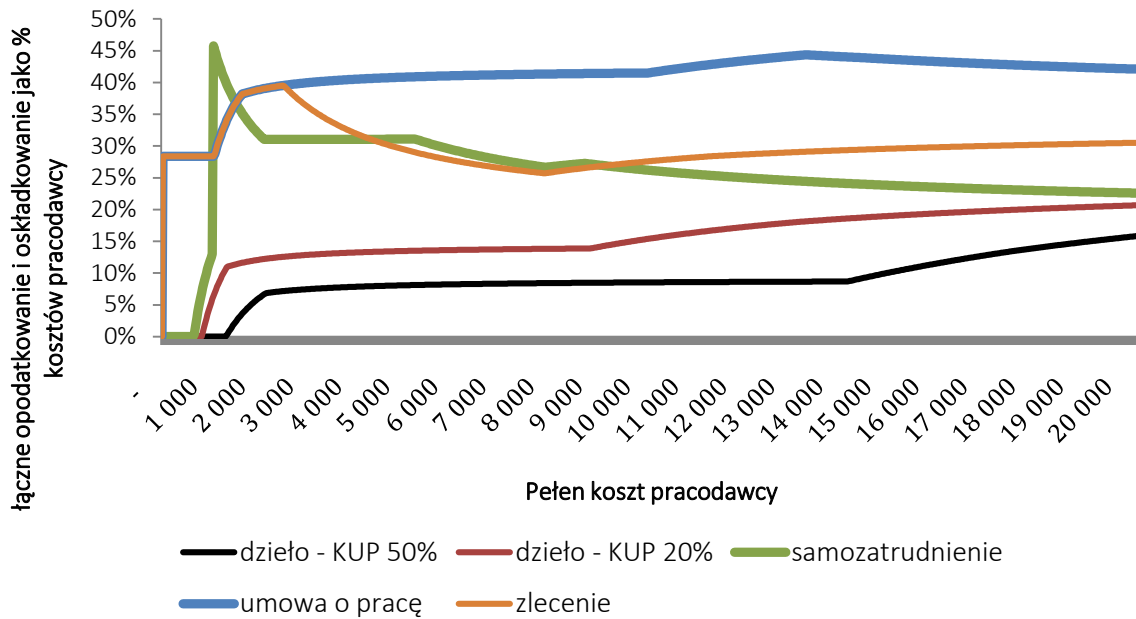
Test przedsiębiorcy jest biurokratyczną próbą walki z symptomami, a nie z przyczyną nadużywania samozatrudnienia w Polsce, którą jest nadmierne zróżnicowanie wysokości opodatkowania w zależności od formy prawnej umowy. Polski system podatkowy i ubezpieczeń społecznych z jednej strony charakteryzuje niemal płaski, ok. 40% klin podatkowy, a z drugiej strony szereg przywilejów i ulg dla wybranych grup, takich jak rolnicy, górnicy, twórcy czy właśnie samozatrudnieni. To nie PIT, a składki ZUS i NFZ, z których część jest ukryta po stronie pracodawcy, stanowią największą część klina podatkowego.

Wykres 1. przedstawia łączny udział podatków i składek w pełnych kosztach pracy, czyli łącznie ze składkami po stronie pracodawcy. Jest to istotne, bo choć składka ZUS jest dzielona właśnie między pracownika i pracodawcę, to w rzeczywistości pierwszego przede wszystkim interesuje pensja netto, natomiast drugiego łączny koszt związany z zatrudnieniem. Na wykresie widać, że na umowie o pracę najwyżej opodatkowane są osoby o pełnym koszcie pracy ok. 13 tys. zł – z jednej strony są one jeszcze objęte pełną składką rentową i emerytalną, a z drugiej już wpadają w 32% próg PIT. Później, powyżej 2,5-krotności przeciętnego wynagrodzenia, pensja przestaje być obciążona składkami emerytalnymi i rentowymi, co prowadzi do nieznacznego spadku klina podatkowego. Niemal na każdym przedziale dochodów korzystniej od umowy o pracę wypada samozatrudnienie. Tylko na samym początku skali 1250 zł ryczałtowanego ZUS stanowi tak dużą część dochodu, że rozwiązanie to jest nieopłacalne (nie dotyczy to działalności nierejestrowanej i osób o dochodach poniżej 1250 zł, które ZUS płacić nie muszą). Później, wraz ze wzrostem dochodu, obciążenie ZUS spada, a dodatkowo nie trzeba płacić 32% PIT, gdyż cały dochód objęty jest liniowym, 19% podatkiem.

¹ <https://www.rp.pl/Budzet-i-Podatki/303269911-Fiskus-chce-uderzyc-w-liniowy-PIT.html>, wejście na stronę: 28 marca 2019 r.

² W części poniżej rocznego limitu składek ZUS, patrz następne akapity.

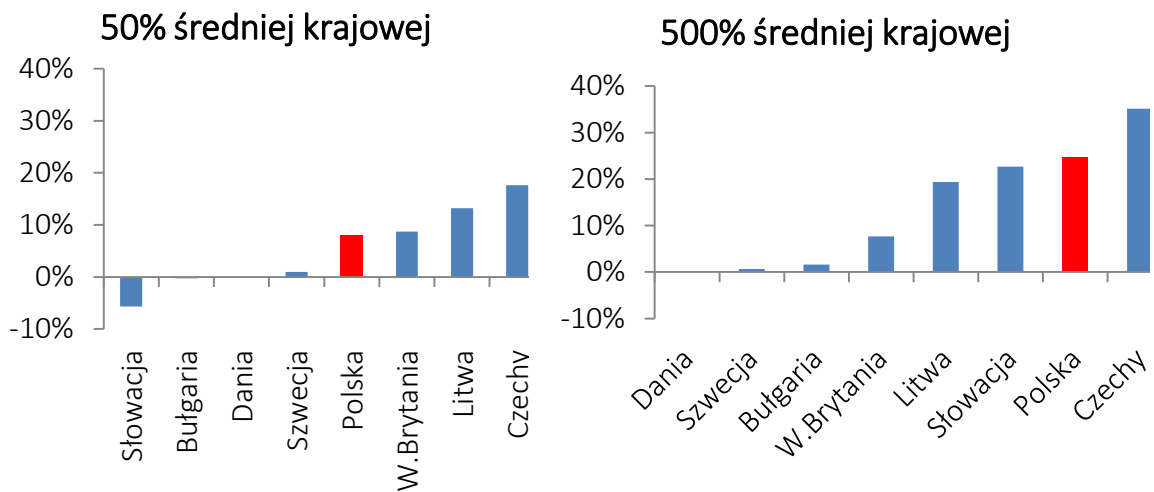
Wykres 1. Oskładkowanie i opodatkowanie dochodów w zależności od formy prawnej

Źródło: opracowanie własne

Tak duże różnice w opodatkowaniu dochodów z umowy o pracę i samozatrudnienia negatywnie wyróżniają Polskę na tle innych krajów. Spośród 8 krajów, dla których zebraliśmy porównywalne dane, różnice w opodatkowaniu między obydwoimi rodzajami umów w Polsce należą do największych. Szczególnie jest to widoczne w przypadku osób o wyższych dochodach, których ma dotyczyć właśnie test przedsiębiorcy.

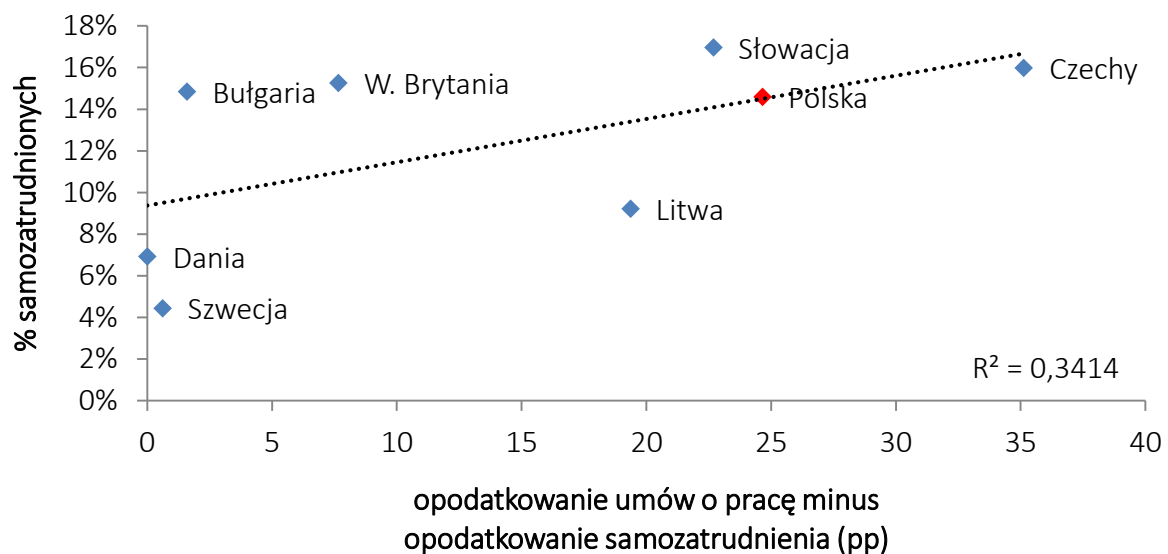
Wykres 2. Różnica w efektywnym opodatkowaniu umowy o pracę i samozatrudnienia (opodatkowanie pracy minus opodatkowanie samozatrudnienia – wynik dodatni wskazuje na wyższe opodatkowanie pracy)

Źródło: opracowanie własne

Efektom tak dużych różnic w opodatkowaniu pracy i samozatrudnienia jest znacznie większy odsetek samozatrudnionych w Polsce w porównaniu do pozostałych analizowanych krajów. Poza kwestiami podatkowymi wpływ mają także inne czynniki, takie jak restrykcyjność prawa pracy czy struktura sektorowa gospodarki, jednak zestawienie odsetka samozatrudnionych i różnic w opodatkowaniu wskazuje na istotne znaczenie tej kwestii, co zresztą jest zgodne z intuicją.

Wykres 3. Różnice w opodatkowaniu i oskładkowaniu osób zarabiających 500% przeciętnej krajowej a odsetek samozatrudnionych

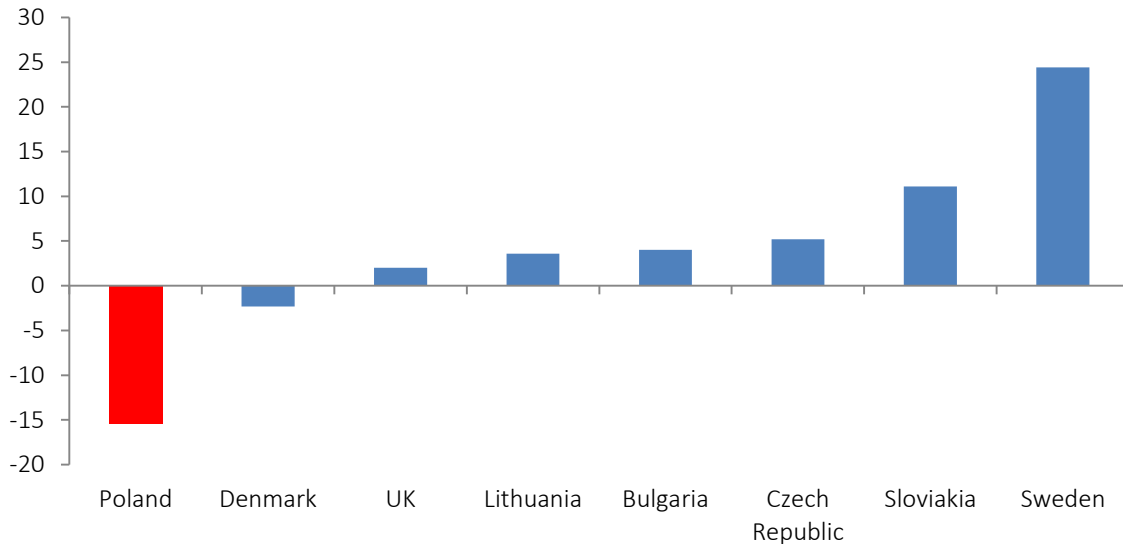

Źródło: opracowanie własne

W dyskusji o przedsiębiorczości należy pamiętać, że w Polsce obok umów o pracę dyskryminowane są także dochody właścicieli spółek kapitałowych. O ile osoby prowadzące działalność gospodarczą jako osoby fizyczne płacą tylko 19% PIT i zryczałtowany ZUS, to właściciele spółek kapitałowych od wypracowanego przez nie zysku muszą najpierw zapłacić 19% CIT, a potem też najczęściej 19% PIT, co łącznie daje ponad 34% stawkę podatkową. Także w tym względzie Polska negatywnie wyróżnia się na tle innych krajów, które starają się nie zniechęcać przedsiębiorców do zakładania spółek kapitałowych. Tak duże różnice powodują, że w Polsce więcej firm niż w innych porównywanych krajach jest prowadzonych jako działalność osób fizycznych.

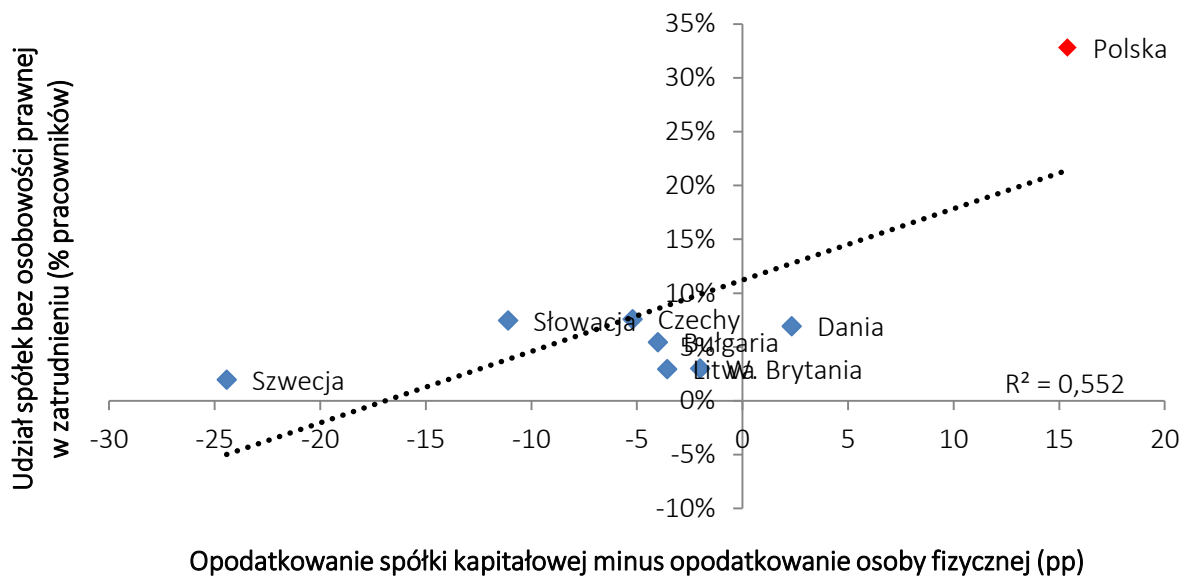
Wykres 4. Różnice w efektywnym opodatkowaniu osoby fizycznej prowadzącej działalność i właściciela spółki kapitałowej, 2018 r.

(obliczone jako efektywne opodatkowanie osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą i osiągającej roczne zyski równe 50-krotności średniej krajowej minus opodatkowanie dochodów ze spółki kapitałowej o jednakowym zysku)

Źródło: opracowanie własne

Wykres 5. Różnice w opodatkowaniu a relatywna wielkość spółek kapitałowych i firm bez osobowości prawnej

Źródło: opracowanie własne

Duże różnice w opodatkowaniu i oskładkowaniu w zależności od formy prawnej zachęcają podatników do optymalizacji podatkowej, a administrację do kontroli i ciągłego majstrowania w przepisach. W efekcie polski system podatkowy jest oceniany jako jeden z najbardziej nieprzyjaznych dla przedsiębiorców (patrz np. Bank Światowy, Doing Business lub coroczne ankiety w ramach Global Competitvness Report) i stanowi istotną barierę dla rozwoju polskiej gospodarki. Pomysł testu przedsiębiorcy wpisuje się w dotychczasową praktykę walki z symptomami, a nie przyczynami problemu i stanowi zapowiedź dalszej komplikacji systemu podatkowego oraz jeszcze większej władzy urzędników.

Rozważania na temat testu przedsiębiorcy są efektem ogłoszenia przez rząd PiS nowego pakietu obietnic wyborczych, którego koszty w 2020 roku sięgną ok. 40 mld zł. Potrzeba znalezienia finansowania dla tak gigantycznego wydatku wymusza na rządzie głębsze sięgnięcie do kieszeni podatnika. Klin podatkowy w Polsce wymaga reformy, docelowo należy ograniczyć różnice w opodatkowaniu i oskładkowaniu umów o pracę i samozatrudnienia, jednak powinno wiązać się to także z obniżeniem opodatkowania tych pierwszych, a nie tylko równaniem wszystkich podatków do góry. Niestety, kosztowne obietnice wyborcze PiS sprawiają, że w finansach publicznych w najbliższych latach będzie coraz mniej miejsca na gruntowną, pro wzrostową reformę systemu podatkowego.

Forum Obywatelskiego Rozwoju

FOR zostało założone w 2007 roku przez prof. Leszka Balcerowicza, aby skutecznie chronić wolność oraz promować prawdę i zdrowy rozsądek w dyskursie publicznym. Naszym celem jest zmiana świadomości Polaków oraz obowiązującego i planowanego prawa w kierunku wolnościowym.

FOR realizuje swoje cele poprzez organizację debat oraz publikację raportów i analiz podejmujących ważne tematy społeczno-gospodarcze, a w szczególności: stan finansów publicznych, sytuację na rynku pracy, wolność gospodarczą, wymiar sprawiedliwości i tworzenie prawa. Z inicjatywy FOR w centrum Warszawy i w Internecie został uruchomiony licznik długu publicznego, który zwraca uwagę na problem rosnącego zadłużenia państwa. Działania FOR to także projekty z zakresu edukacji ekonomicznej oraz udział w kampaniach na rzecz zwiększania frekwencji wyborczej.

Wspieraj nas!

Zdrowy rozsądek oraz wolnościowy punkt widzenia nie obronią się same. Potrzebują zaplanowanego, wytężonego, skutecznego wysiłku oraz Twojego wsparcia.

Jeśli jest Ci bliski porządek społeczny szanujący wolność i obawiasz się nierozsądnych decyzji polityków udających na Twój koszt Świętych Mikołajów, wesprzyj finansowo nasze działania.

Wyślij przelew na konto FOR (w PLN): 68 1090 1883 0000 0001 0689 0629

W sprawie darowizn, możesz się skontaktować:

Patrycja Satora, dyrektor ds. rozwoju FOR

Tel. 500 494 173

patrycja.satora@for.org.pl

Już dziś pomóż nam chronić wolność - obdarz nas swoim wsparciem i zaufaniem.

Wyślij przelew na konto FOR (w PLN): 68 1090 1883 0000 0001 0689 0629

KONTAKT DO AUTORA

dr Aleksander Łaszek

główny ekonomista

e-mail: aleksander.laszek@for.org.pl

Fundacja Forum Obywatelskiego Rozwoju – FOR

ul. Ignacego Krasickiego 9A · 02-628 Warszawa · tel. +22 628 85 11

e-mail: info@for.org.pl · www.for.org.pl

[f/FundacjaFOR](https://www.facebook.com/FundacjaFOR) · [t@FundacjaFOR](https://twitter.com/FundacjaFOR)